

JOURNAL of SOCIAL and HUMANITIES SCIENCES RESEARCH (JSHSR)

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Received/Makale Geliş 22.02.2022
Published /Yayınlanma 14.04.2022
Article Type/Makale Türü Research Article

Citation/Alıntı: Yayan, G. & Söngüt, B. (2022). Türk mitolojisinde kullanılan sembol ve motiflerin Ayşegül Yeşilnil'in eserlerine yansımaları. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 9(82), 633-644.
<http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.2992>

Doç. Gonca YAYAN

<https://orcid.org/0000-0002-2915-3137>

Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Bölümü Resim-iş Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara / TÜRKİYE

Büşra SÖNGÜT

<https://orcid.org/0000-0002-6962-7907>

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Bölümü Resim-iş Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara / TÜRKİYE

TÜRK MİTOLOJİSİNDE KULLANILAN SEMBOL VE MOTİFLERİN AYŞEGÜL YEŞİLNİL'İN ESERLERİNE YANSIMALARI

REFLECTIONS OF SYMBOLS AND MOTIFS USED IN TURKISH MYTHOLOGY ON AYŞEGÜL YEŞİLNİL'S WORKS

Issue/Sayı: 82

Volume/Cilt: 9

jshsr.org

ISSN: 2459-1149

ÖZET

İnsanların hayatlarına dair ilk bilgi kaynağı olması açısından; gizemli ve ilgi çekici olan mitoloji, ulusların kimliklerini kazanmasında rol alan etmenlerin başında gelmektedir. Kimliği oluşturan bu unsur, nesiller boyu aktararak günümüze kadar ulaşmıştır. Mitolojiler nesillerden nesillere aktarılırken; edebiyat, müzik, resim gibi sanat dallarını ve sanatçıları kendine araç edinmiştir.

19. yüzyıla kadar bilim dünyasında pek bilinmeyen mitoloji öncelikle Yunan Mitolojisiyle tanınırken 20. yüzyıllar ise her topluma ait bir mitolojik geçmişin olduğu kabul edilmiştir. İçinde bulunduğumuz yüzyıllara kadar da pek çok sanatçının eserlerinde mitolojik hikâyelere yer verilmiş, sanatçıların kendi hikâyelerinde hayat bulmuş, resimlenmiş veya müzik eserlerinde canlanmıştır. Bunların yanında bazı sanatçılar da kendi hikâyeleri ve hayal güçleriyle kendi mitolojik karakterlerini yaratmışlardır. Türk mitolojisi de çağdaş Türk sanatçıları arasında sıklıkla kullanılmaktadır. Ayşegül Yeşilnil eserlerinde kendi yarattığı tanrıları başta olmak üzere; geleneği, figürleri, renkleri ve caz müziğini mitolojinin potasında eritmiştir. Bu çalışmada Türk kültüründe önemli yer edinen Ayşegül Yeşilnil'in eserleri nitel araştırma yöntemlerinden olan literatür tarama modelinden faydalanılarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ayşegül Yeşilnil Resimleri, Mitolojik Kavramlar, Türk Mitolojisi, Sanat.

ABSTRACT

Being the first source of information about people's lives; mythology, being mystical and attractive, has a key role in founding the identity of nations. This factor that constitutes the identity has been passed through generation to generation and has reached the present day. While mythology has been transferred from generation to generation; it has made the artist and the branches of art such as literature, music, painting tool to themselves.

Mythology, which hadn't been known by the scientific world until the 19th century, was first recognized as Greek Mythology; in the 20th century, it was accepted that every society has a mythological past that belonged to themselves. Until the centuries we are in, many artists have had mythological stories in their artworks, revived the stories, illustrated them, and turned them into music. And also, some artists have created their own mythological characters with their own stories and own imaginations. Also, Turkish mythology is used among modern Turkish artists. Ayşegül Yeşilnil combined- tradition, figures, colors, and jazz music with mythology especially while she created her own Gods. In this study, the works of Ayşegül Yeşilnil, who have an important place in Turkish culture, were examined by using the literature review model, one of the qualitative research methods.

Keywords: Pictures of Ayşegül Yeşilnil, Mythological Concepts, Turkish Mythology, Art.

1. GİRİŞ

Mitoloji, geleneksel yollarla kuşaklar arasında geçiş sağlayan mitlerin bilimi olarak bilinmektedir. Mitler için, tüm uzmanların kabul edeceği halktan kişilerin de benimseyebileceği bir tanım yapmakta oldukça zordur. Her kültürün kendi bakış açısıyla yorumladığı Mit, eski Yunanlıların *mythos*; yani uydurma sözcüklerin deyimi dedikleri masallarına verdikleri isimdir. Mitoloji kavramı ise Yunanların verdiği deyimden türemesine rağmen tek bir ulusun, tek bir kültürün malzemesi olmayıp bütün ulusların efsane ve inanışlarını ele alan bir bilim dalıdır (Gültepe, 2015, s.17-18).

Mitler, doğaüstü varlıkların başlangıca, yani var olmaya evrenin ve varlıkların doğumuna ilişkin kutsal öykülerini anlatmaktadır. Her mit bir olayın veya bir varlığın bazen bütün olarak bazen de kısmi olarak nasıl var olma başladıklarını yani ‘yaratılış’ öykülerini ele almaktadır (Eliade, 2001, s.15).

Türkçede “söylence” olarak karşılık bulmakta olan mitoloji (Sarıtaş, 2006, s.17), birçok ülkede farklı anlamlara gelse de tüm dünya uluslarının temelinde bulunan efsaneleri ve destanları da kapsayan bazen rasyonel, çoğu zaman da irrasyonel olan edebi anlatılardır (Önal, 2017, s.235). Bu anlatılara bazen resimlerde, bazen müzikte, bazen de nazım ve nesir gibi edebi metinler olmak üzere birçok alanda imgesel ve sembolik olarak rastlanmaktadır. Yani mitoloji sıradışı anlatımları olan, farklı biçimlerde ortaya çıksa da temelde aynı konuya sahip fakat içinde oluştuğu coğrafyanın izlerini taşıyarak zenginleşmiştir (Kubat, 2020, s.223). Türk mitolojisi, kültür tarihimiz açısından ne kadar önemliyse Türk sanat tarihi için de büyük önem taşımaktadır (Çoruhlu, 2006, s.12-13).

Bu bilgiler ışığında bakıldığında, günümüz sanatçıların pek çoğu Türk mitolojik öğelerini ve kendi yarattığı yeni mitolojik figürleri, eserlerinde kullanmaktadır. Bu sanatçılardan biri olan Ayşegül Yeşilnil, sanatın farklı disiplinleri olan caz müzik ve resimle ilgilenmektedir. Bu disiplinleri kendisinin ikiz çocukları olarak tarif eden Yeşilnil, yaşadıklarını ve yaşamak istediklerini resmettiğini; fantastik konuların ve hayvanların ürettiği resimlerde konuyu olduğunu söylemektedir.

Ayşegül Yeşilnil, 1982 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü-Tekstil Tasarımı Ana Sanat Dalı’ndan mezun olmuştur. Dünyada hem resim hem de caz müzikle ilgilenen sayılı sanatçılardan biri olan Ayşegül Yeşilnil, eserlerinde kullandığı hayvanlar kendisi için şans, uğur getirdiğine, doğaüstü güçleri olduğuna inanılan evrensel semboller olduğunu söylemektedir. Ülkemizi uluslararası platformlarda temsil eden sanatçının resimlerinin UNESCO-AIAP-ARTAC tarafından Uluslararası Ustalık Ödülü’ne layık görülmesi, Maya tapınağında sergilenmesi ve akabinde verdiği Yeniden Doğuş ve Başlangıç vurguladığı konferanslar sanatçının eserlerinde ve hayata bakışında kendini göstermiştir (Turkish Paintings, 2015).

Sanatçı eserlerinde sıklıkla Şahmeran, tavus kuşu, denizatı, kuş, kartal, yılan, kadın, taç, saksafon, piyano vb. figür ve motifleri birbirlerinin potasında eriterek kullanmıştır.

2. SANATÇININ ESERLERİNDE KULLANDIĞI MİTOLOJİK UNSURLAR

Sanatçı aşağıda verilen resimlerinde sıklıkla, yılan ve kadın figürünü kullanmıştır. Arka planda kullandığı renk genellikle siyah ve koyu renklerdir. Kullandığı renk ve figürler bu makalede incelenecektir.

2.1. Yılan

Mısır ve Hint mitolojisinde yılan kutsallık ve tanrılık atfedilmiştir. Budizm’de Buda yılan yüzüyle karşımıza çıkmaktadır (Çatalbaş, 2011, s.52). Başlangıçta yeraltı tanrısı Erlik ile özdeşleşse de zamanla olumlu hale bürünmüş kötülüğün ifadesi yanında sağlığın ve koruyuculuğunda simgesi olmuştur. Yılan aynı zamanda kendi derisini atarak yenilediği için, yeniden doğuşu da simgelemektedir (Ateş, 2001, s.147).

2.2. Leopar

Aslan- Kaplan ailesinden gelen leopar Türklerde yiğitliği, Alp olmayı ve Alp olan kişinin gücünü ifade etmiştir (Çatalbaş, 2011, s.50). Eski çağlarda mağara resimlerinde, bir av sahnesini ya da kahraman bir kişiyi simgelemek için kullanılmıştır. İlk Türk devletlerinde ise resimlerde, heykelerde karşımıza çıkan Umay Hatun figürlerinde de kullanılan bu desen, kadın figürüyle yani Ana Tanrı ile birleşince doğurganlığı ve canlılığı simgelemiştir (Ateş, 2001, s.103-105).

2.3. Aslan

Hititlerde kötü ruhlardan dünyayı koruyacağına ve saldırganlara karşı korku salacağına inanılan aslan figürü (Ersoy, 2007, s.113) ilk çağlardan itibaren görülmektedir. Yiğit olmayı, güçlü ve kudretli olmayı simgeleyen aslan zaferinde simgesidir (Çoruhlu, 2006, s.136).

2.4. Kartal

Göktanrı dinini benimseyen Göktürkler başta olmak üzere Türklerde hükümdarlığı, tanrının koruyu ruhunu kol kanat germeyi, gücü, güçlülüğü ve adaleti simgelemiştir (Çatalbaş, 2011, s.50). Şansı, gücü, zekâyı da simgeleyen kartal Tanrı Zeus'un yeryüzündeki suretidir. Yakut Türkleri ilk şamanın bir kartal olduğu düşünülürken kartala kutsiyet atfedilerek tanrılaştırılmıştır (Armutak, 2004, s.150). Daima en yükseklerde uçan kartalın gelecekte günümüze bilgi taşıdığı, geçmişte yaşayıp ölen ruhlarla da iletişim kurduğu düşünüldüğü için kartalın öldürülmesi yasaklanmış ve öldürenin de lanetleneceği düşünülmüştür (Güngör, 2016, s.73). Şamanizm'in ve Mayaların temel sembollerinden biri olan kartal, ölenlerin ruhlarına öteki dünyaya giderken rehberlik eden kutsal kuşu sembolize etmektedir (Duymaz, 1998, s.91).

2.5. Zümrüdü Anka

Olağanüstü kuş olarak birçok mitolojik kültürde kendisini göstermiştir. Yunan mitolojisinde Phonix, Araplarda Anka, Hint mitolojisinde Garuda olarak geçmektedir. Zümrüdü Anka Türk kültüründe İran'dan gelen Simurg'un etkisiyle kendisine yer bulmuştur. Türk mitolojisinde Alp Kara Kuş (kartal) ve Tuğrul adıyla kendisini göstermektedir (Duymaz, 1998, s.92). İyiliği, koruyuculuğu ve yol gösterici olmayı temsil etmiştir. Kendini yakarak, yani başta kendini yok ederek küllerinden yeniden doğan kuş doğurganlığı ve yeniden yaratılışı da simgelemektedir (Armutak, 2004, s.153).

2.6. Tavus Kuşu

Yırtıcı olmayan kuşlar kategorisinde yer almıştır. Kuşlar genelde insan ruhun simgeleridir. Cenneti, koruyuculuğu temsil etmişlerdir. Uğur getirdiğine inanılan kuş figürü, ahiret âleminin dünya hayatına karşı direnişini ifade etmiştir (Yayan, & Özcan, 2020, s.214). Tavus kuşu da ömür boyu itibar sahibi olmayı, güzelliği ve şanı temsil etmektedir (Çatalbaş, 2021, s.50; Çoruhlu, 2006, s.151-153).

2.7. Şahmeran

Türk inancına göre evleri kötülükten korur, bu yüzden kapıların girişlerine asılır, süs eşyası olarak kullanılmıştır. Anadolu'nun birçok yerinde şahmeran heykellerine rastlanır ve bu figür Anadolu kadınıyla da özdeşleştirilmiştir. Sıklıkla doğurganlığı, bilgeliği, bereket ve koruyuculuğu simgelemektedir. En önemlisi ise yeniden doğuşu, tazelenmeyi simgelemesidir (Sökmen & Balkanal, 2021, s.419).

2.8. Semender

İlk dönem topluluklarında genellikle ateşi ağızlarında getirerek dünyanın var olmasına yardımcı olduğuna ve insanın hayatta olmasını sağladığına inanılan kertenkele ailesinden bir hayvandır (Armutak, 2004, s.145). Zümrüdü Anka gibi küllerinden doğduğu düşünülen semender yeniden doğuşu, tazelenmeyi ve dirilişi temsil etmiştir.

2.9. Boynuz

Zeus'u sütü ile besleyen bir keçinin boynuzunu kıran Zeus, ona daima bereket ve bolluk gücü vermiştir. Bunun üzerine boynuz her zaman bereketin sembolü olmuştur. Çobanların tanrısı olan Pan'da boynuzludur ve ceza olarak boynuzu alınmıştır. Yaratılış destanında Altay Türklerine tufanın olacağını ilk haber veren demir boynuzlu bir keçidir (Armutak, 2004, s.151). Anadolu'da Şamanizm inancından gelen koruyuculuğuna ve ölünün ruhuna saygı duyulduğunu göstermek için kapılara boynuz olarak asılmıştır (Gür, & Soykan, 2013).

2.10. Denizati

Yunan mitolojisinde Hippokampoi'den (Hippus = At, Kampos = Deniz Canavarı) adını almıştır. Denizatları diğer balıklardan farklıdır halka halka kemiklerle kaplı vücutları olduğundan hareketleri kısıtlıdır (Ceylan, 2015, s.245). Keskin görüşleri olduğundan algılamayı ve farkındalığı, Avrupa mitolojisindeyse şans getirmeyi, gücü ve kuvveti temsil etmiştir. Kartalın gökyüzünde yaptığı dünyevi ve uhrevi hayat arasında geçişleri denizati da yeraltı dünyasında yapmıştır (Taşkavak & Akalın, 1997, s.13).

2.11. Kadın

Kullanıldığı yere göre de anlam kazanan kadın figürü (Çatalbaş, 2021, s.52) bazen tanrıça, bazen sevilen koruyucu, kanatları altına alan ruh olarak da karşımıza çıkmaktadır. Kadın yumurtlamayı yani doğumu, neslin ve hayatın devamlılığını sembolize etmiştir (Çoruhlu, 2006, s.97).

2.12. Balık Ağı

İskandinav mitolojisinde Loki tarafından icar edilen balık ağından söz edilmektedir. Loki hiçbir balığın kaçamayacağı balık ağını tasarlayan tanrıdır (Ece, 2019, s.1). Yuhanna 21- İncil’de geçen balık ağı figürü de bolluk, bereket ve yardımlaşmayı simgelemektedir (İncil, 2012, s.428).

2.13. Bindi

Aryan toplumunda gelinin alınına evlilik belirtisi için sürülen ‘tilaka’ olarak bilinen uzun dikey işaretin uzantısı olarak görülen, Hindu geleneğinde ‘bindu / bindi’ olarak bilinen bir nişandır. Dul kadınlar bindu’yu silerken evlenen kadınlarda bindu sürmüşlerdir. Bindi önceleri bota ile yapılırken şimdilerde takı formlarında da karşımıza çıkmaktadır. Bindi doğru karar vermeyi, doğru düşünmeyi ifade ederken sezgileri, ışığı ve bilgiyi simgelemiştir (McLaren, 2005, s.176).

2.14. Ayna

Gılgamış Destanı’nda yol gösteren ve kurtarıcı olması ile ön plana çıkan motiftir (Ramazanoğlu, 1999, s.36). Yunan mitolojisinde ise Narkissos’un hayatına mal olan yansımadan ötürü ayna estetik fakat ölümcül olan paradoksal bir etkiye sahiptir (Sümer, 2017, s.1368). Yani ayna estetik, yücelik, güzellik, güç ve zaferi gösteren bazen de korkunun huzursuzluğun kaynağı olan paradoksal bir figür olarak kullanılmaktadır (Sümer, 2017, s.1373).

2.15. Sekiz Köşeli Yıldız

Merhameti, şefkati, sabrı, şükretmeyi, doğruluğu, sır tutmayı, sadakati ve cömertliği simgelemektedir. Selçuklu yıldızı olarak da geçen bu şekil İslamiyet’te 8 cennet kapısını simgelediği de düşünülmektedir (Çoruhlu, 2006, s.87).

2.16. Daire

Sembolik olarak bütünü, sınır ya da sınırsızlığı ve topluluk olmak gibi kavramlara karşılık gelen daire; daima var olmayı ve sonsuzluğu ifade etmektedir (Aslan, 2021, s.1201). Hayatın en temel noktası olan bütünlüğü simgeleyen daire, kutsalın yani yaratıcının mükemmelliğini, evrenin temsilini göstermektedir (Aslan, 2021, s.1194). Ay’ı, Güneş’i ve gezegenleri temsil etmiştir. Antik Çağ dönemlerinde kutsal olarak kabul edilmiş ve Güneş tanrılarında özellikle Mısır Tanrısı ‘Ra’ ile özdeşleştirilmiştir (Daş, 2018, s.199).

2.17. Siyah

Olumlu olarak toprağı, özgüveni, gücü ve kuvveti gösterirken bir yandan da kederi, belirsizliği, ölümü, üzüntüyü, büyüü ve yası simgelemektedir (Küçük, 2010, s.195). Simgesel olarak bu olay hayattan ölüme doğru gidişi simgelenmiştir (Ersoy, 2007, s.114). Türklere ‘karakış’ deyimiyile ne kadar güçlü olduğunu göstermektedir. Şamanizm’e göre de siyah kuzeyi, kuzeyde yaşayan halkı temsil etmiştir (Küçük, 2010, s.195).

2.18. Beyaz

Aydınlığı, ışığı, saflığı, temizliği temsil ederken bir yandan da masumiyeti, asilliği, kutsal olanı ve iffeti de temsil etmektedir. Soyluluğun ve yüceliğinde bir formu olarak karşımıza çıkmaktadır (Çoruhlu, 2006, s.190). İdil- Ural Tatar’larında ak yüzlü, ak gönüllü kişi anlamına gelen samimi kişiler için kullanılan da bir renktir (Küçük, 2010, s.199).

2.19. Kırmızı

Güneyi temsil eden kırmızı renk ateşi, sıcaklığı, güneşi ve aşkı temsil etmektedir (Küçük, 2010, s.200). Düğünü ve bekâreti de temsil eden kırmızı renk aynı zamanda hazzı ve cinselliği de ifade eder. Bunun dışında zaferi ve savaşmayı da temsil etmektedir (Akkaya Yıldız & Yayan, 2020, s.220). Bir kişiyi yüceltmek, kutsamak için allamak sözcüğü kullanılırken, Şamanizm’de ateş kötü ruhları gönderip insanı temizlemiştir (Sarıtaş, 2006, s.13-14).

2.20. Mavi

Doğuda yaşayan halkı temsil eden mavi renk gök tanrı ve gökte yaşayan koruyucu ruhlarla alakalıdır. Akli, düşünceyi, erdemi simgelemektedir (Saritaş, 2006, s.18). Her şeyin yer aldığı sonsuz boşluğu ifade eden renk ejderi de simgelemektedir (Akkaya Yıldız & Yayan, 2020, s.220).

2.21. Sarı

Herhangi bir yön ifade etmeyip diğer dört renk arasında kalan orta noktayı yani merkezi idare etmektedir. Şamanizm'de sarı dünyanın merkezidir. Türklerde Sarı Albıs adı ile koruyucu bir ruhun olduğuna inanılmıştır. Güneşin sıcaklığını altın sarısı ile ifade edilirken bunlar akli, zihni, algılamayı ifade ederken koyu sarı haseti, kötücüllüğü, vefasızlığı, hırsı, ayrılma isteğini ifade etmektedir (Saritaş, 2006, s.5-6).

2.22. Yeşil

Ağacı, çayırı yani tabiatı akla getirirken yerle gök arasındaki çizgide yeşilde yerin temsilidir. Yeşilin açık tonları genç olmayı, filizlenmeyi, bolluğu, çoğalmayı cenneti, umutlu olmayı ifade ederken koyu yeşil ise ölümü, dünya hayatının geçiciliğini ve kıskançlığı da temsil etmektedir (Saritaş, 2006, s.20). Türklerde ağaç kültü ve hayat ağacıyla ilgilidir. İslamiyet'ten sonra da Peygamberin yeşil sarık takması dini olarak da anlam kazandırmıştır (Çoruhlu, 2006, s. 199).

2.23. Kahverengi

Kırmızı ve siyahın birleşimi ile oluşan bu renk her iki rengin özelliğini taşıırken daha çok yer altını ve toprağı ifade etmiştir. Sonbaharın temsilcisi ve insanın ilk keşfettiği renktir (Yayan & Özcan, 2020, s.216). Güven duygusunu, alçak gönüllü olmayı, olgunluğu, maddi imkânları simgeleyen kahverengi gelecekle sağlam ilişki kurmayı da ifade etmektedir (Ersoy, 2007, s.117).

2.24. Mor

Mavi ile kırmızı karışımıyla elde edilen renk gök ve yer arasında dengeyi göstermektedir. Kendine güvenmeyi ve özgür olma isteğini açığa çıkaran mor renk, yaratıcılığa düşkün sanatçıların rengi olarak da kendisini göstermektedir. Aşk, ihtirası, parlak bir zekâyâ sahip olmayı, zengin olmayı da ifade etmiştir (Ersoy, 2007, s.119).

2.25. Turuncu

Ruhsal olarak dengede olmayı ifade eder. Güneşin ve ateşin ortasında ara renk olan turuncu, doğanın dinginliğini, huzurunu, heyecan ve enerjisini çağırıştırır. Bağlılık ve doğruluğu simgeleyen bir renktir (Ersoy, 2007, s.118).

3. AYŞEGÜL YEŞİLNİL ESERLERİNİN YORUMU

Resim 1. Ayşegül'ün Rüyaları – 4 / 50 x 70 cm. Karışık Teknik

Resim Analizi: Resme ilk bakıldığında üç tavus kuşu bir de kadın figürü görünmektedir. Tavus kuşlarında mavi ve pembe renkler göze çarpmaktadır. Tavus kuşlarından biri daha detaylı

resmedilirken diğerk ikisi tek renk olarak verilmiştir. Kadın figüründe saçlar siyah ve alnının ortasında nokta vardır. Arka fonda siyah ve lacivert karışımı bir renk kullanılmıştır.

Resmin Yorumu: Sanatçı bu eserinde, etrafı tavus kuşlarıyla çevrilmiş bir kadın figürü resmetmiştir. İnsan ruhunu simgeleyen ve koruyucu olan tavus kuşları kadın ile temas etmektedir. Sanatçı alnında bindi figürünü kullanmayı tercih etmiştir. Bindi doğru karar vermeyi, doğru düşünmeyi ve sezgileriyle hareket etmeyi ifade etmektedir. Hindu geleneğinden yola çıkılarak, bindi süren ya da takan kişinin evli olduğu yorumu yapılmaktadır. Sanatçı başında ona şans ve şifa getirdiğine inandığı hayvanları resmetmiştir. Bu resimde tavus kuşu temiz ve iyi evliliği simgeleyen kutsal hayvanlarla özdeşleştirmiştir (Resim 1).

Resim 2. Ayşegül'ün Rüyaları – 1 / 50 x 70 cm. Karışık Teknik

Resim Analizi: Resimde siyah arka fon üzerine çizilmiş bir kadın figürü bulunmaktadır. Siyah fon üzerine yapılan kırmızı renk vardır. Kırmızı rengin üzerinde ise sarı renkli bir semender vardır.

Resmin Yorumu: Sanatçı kullandığı kadın figüründe kendisini resmetmiştir. Güneşin sıcaklığını ve zihni simgeleyen sarı renk üzerine yaptığı semender figürü sağlıklı olma halinin yeniden gelmesi, tazelenme şeklinde yorumlanabilir. Semender yeniden doğuşu, tazelenmeyi ve dirilişi simgelemektedir. Siyah renk artalan rengi olarak kullanılmıştır ve siyah rengin hayat ile ölüm arasında belirsizliği simgelediği düşünülmektedir. Kadın figürünün gözlerinin kapalı olması dış dünyayı algılamadan sezgilerinden yararlandığı şeklinde yorumlanmaktadır. Resimde semender arka kısımda kalırken kadın ön plana çıkmıştır. Bu durum resmin geneli göz önüne alınarak kadın figürünün yeniden doğuşu vurgulaması olarak yorumlanmaktadır. (Resim 2).

Resim 3. Ayşegül'ün Rüyaları – 3 / 50 x 70 cm. Karışık Teknik

Resim Analizi: Resme bakıldığında siyah fon üzerine sağda ve solda olmak üzere iki denizati görülmektedir. Ortada bir kadın figürü daha büyük gösterilmiştir. Kadın figürünün boynunda file ve alnında damla figürü bulunmaktadır. Kafasında denizatlarının renginde taca benzeyen bir figür vardır.

Resmin Yorumu: Sanatçı eserinde kullandığı kadın figürüyle yeniden doğuşu, yani canlanmayı temsil ediyor denilebilir. Alnında bulunan Hint kültürüne ait 'bindi' figürü, üçüncü göz olarak ifade edilir hem koruyucu olmayı hem de sezgisel olmayı gösteren bindi rahatlatıcı figür olarak kullanılmış olup mavi rengin koruyuculuğu ve turuncunun enerjisini denizatlarında renk olarak kullanarak şansı ve ruhsal dinginliği vurgulamıştır. Denizatlarının yüzeylerine benzeyen ve taç olarak kullandığı figür bereketi, uhreviliği ve mutlu olmayı temsil etmektedir. Arka planda siyah renk kullanılmıştır. Siyah renk özgüveni ve gücü simgelerken aynı zamanda resmin daha da ön plana çıkmasını sağlamıştır. Sanatçı kullandığı kadın figürlerinin boynunda kullandığı motifin 'balık ağ' olduğunu ve konserlerinde sıklıkla ağ şeklinde aksesuarları tercih ettiğini söylemiştir. Balık ağı yardımsever olmayı, bolluğu ve bereketi simgelemektedir. Bu aksesuarlar Yeşilnil'e denizkızı hissi vererek onu mutlu etmektedir (Resim 3).

Resim 4. Ayşegül'ün Rüyaları – 5 / 50 x 70 cm. Karışık Teknik

Resim Analizi: Resimde kırmızı arka fon kullanılmıştır. Resmin tam ortasında Resim 3. olduğu gibi kadın figürü vardır. İki yanında taş üzerine yapılmış mühür şeklinde kartal figürleri vardır. Kadın figürün kafasında yine taştan bir taç bulunmaktadır. Kadın figürün alnında sarı renkte bindi boynunda ise yine sarı renkte ağ şeklinde aksesuar yer almıştır. Resimde ilk bakışta görülen renkler; kırmızı, siyah, beyaz ve sarıdır.

Resmin Yorumu: Sanatçı eserinde kullandığı kırmızı arka fon ile kötü ruhların gitmesini ve iyilik halinin her yerini sarmasını temsil etmiştir. İki yanda verilen kartal figürü Şamanizm'de ve Mayalarda kullanılan gücü ve güçlülüğü temsil eden temel semboldür. Şansı da simgeleyen kartal figürü kadının her iki yanını ve kafasının üzerini de kapsayarak ona koruyucu bir alan oluşturmuştur. Zihnin berraklığını ve iyiliği simgeleyen sarı renk boynunda ve alnında aksesuar olarak kullanılmıştır. Bu resimde gördüğümüz kartal figürü, kulak felci geçirdiği süreçte ona güç ve şifa getirdiğini düşündürmektedir (Resim 4).

Resim 5. Ayşegül'ün Rüyaları – 2 / 50 x 70 cm. Karışık Teknik

Resim Analizi: Resimde ilk bakışta görülen birden fazla yılan figürüdür. Resmin ortasına yerleştirilmiş olan kadın figürü vardır. Birbirine geçmiş kırmızı, yeşil ve mavi renkte yılanlar çevrelemiştir. Yılanların pulları sarı renktedir. Hepsinin dili dışarıdadır. Kadın figüründe alında kullanılan bindi ve kaşlarının üzerinde olan süs figürleri vardır. Kadının kafasından yılanların diline benzeyen bir çizgi saç ayırımını göstermektedir. Resmin arkasında kullanılan figür siyah renklidir.

Resmin Yorumu: Sanatçı diğer resimlerinde olduğu gibi siyah arka fon kullanmıştır, bu fon üzerinde kullandığı resimlerin ön plana çıkmasına yardımcı olmaktadır. Ortada kullandığı kadın figürü sanatçının kendisini göstermektedir. Boynunda olan ağ şeklinde desenler yılanların üzerindeki şekillerle benzerlik göstermekte ve kullandığı hayvan figürleriyle iç içe geçtiği düşünülmektedir. Yılanlarla temsil ettiği sağlıklı olma ve şifa hali birden fazla yılanın kadını çevrelemesiyle sanki tüm bedeninde o şifayı bulma isteğini göstermektedir. Kırmızı renk yılan kötü ruhları gönderdiğine, mavi renk yılan koruyucu olmayı ve yeşil renk yılan figürleri de umutlu olmayı simgelemektedir. Aynı zamanda mavi kırmızı ve yeşil renkler; yeryüzünü, gök kubbeyi ve arasında kalan hayatı simgelemektedir. Yeşilin birden fazla kullanılması çoğalmayı ve bereketi simgelemektedir (Resim 5).

Resim 6. Griffin / Kartal Kanatlı Aslan Kadın, 80 x 100 cm. Akrilik

Resim Analizi: Resimde kartal kanatlı, aslan vücutlu bir kadın figürü vardır. Turuncu, kahverengi ve siyah tonları resme egemendir. Kadının kafasında taç bulunmaktadır. Kanatlarının üzerinde ve resmin tamamında yuvarlak şekiller vardır. Kadın figürün gözleri bu resimde açıktır ve alınının ortasında bindi denilen aksesuar vardır.

Resmin Yorumu: Sanatçı kartal kanadıyla gökyüzünde süzülerek var olmayı, yeryüzünün hâkimi olan aslan vücuduyla da zaferi ve kazanmayı ifade etmektedir. Daire figürünün her yere egemen olması sonsuzluğu vurgularken kahverengi rengi kullanılarak yeryüzüne sağlam bastığını göstermiştir. Sanatçı resmin ortasında yer alan kadın figürünü boynuzlarla çevrelemiştir. Boynuz bereketi gösterirken aslan ve kartal figürüyle harmanlanarak kadının güçlülüğüne ve otoritesine vurgu yapmıştır. Resme genel olarak bakılınca sağlamlılığı, otoriteyi ve zaferi vurgulamaktadır (Resim 6).

Resim 7. Aynalı Şahmeran, 100 x 80 cm. Akrilik ve Karışık Teknik

Resim Analizi: Arka fonda siyah ve lacivert karışımı koyu bir rengin hâkim olduğu görülmektedir. Vücutu ayna parçalarıyla dolu bir şahmeran resmedilmiştir. Şahmeran'ın kafasında boynuz ya da taç denilen figürler vardır. Vücudunda bulunan parçalar resmin bütününde de kullanılmıştır.

Resmin Yorumu: Resimde kullanılan Şahmeran ve üzerinde bulunan ayna figürü nazardan koruduğu, kötülükleri gönderdiği düşünülmektedir. Ayna figürünün Şahmeran'la birlikte kullanılması onun kurtarıcı olmasının, gücünün ve zarafetinin simgelenmesi şeklinde yorumlanmaktadır. Kuyruk kısmında kullanılan yılan kafası sağlıklı olmayı ve şifa vericiliği ifade ederken kafasındaki taç şeklinde bir boynuzla bereketi, kadın figürüyle birleşen yılanında canlılığı ifade ettiği düşünülmektedir. Olumlu ve olumsuz olarak yorumlanabilecek siyah renk burada arka plan rengi olarak kullanılmıştır. Güç ve kuvveti aynı zamanda belirsizliği simgeleyen siyah renk resimde kullanılarak Şahmeran'ın ön plana çıkmasını sağlamıştır (Resim 7).

Resim 8. Zümrüd-ü Anka Kadın, 100 x 100 cm. Akrilik

Resim Analizi: Mavi fon üzerinde 8 köşeli yıldız bulunmaktadır. Yıldızın içinde kadın başlı kuş figürü vardır. Kuşun kendisinde mavi renk kullanılmıştır. Kadın figürünün altında yine bindi vardır.

Resim Yorumu: Daire sembolü mavi fon üzerinde kullanılarak gökyüzünü ve sonsuzluğu ifade etmiştir. Selçuklu sekizgenin kullanılması merhamet, şefkat sabır, doğruluk gibi birçok erdem varlığını gösterirken, Zümrüdü Anka kuşunu içine alması ile iyiliğe, cennete yolculuğu ve güçlükler karşısında yeniden var olmayı simgelemektedir. Aynı zamanda kadın figürünün kullanılması ile anaçlığı, kanatların altına alarak koruyucu olması temsil edilmek istenmiştir (Resim 8).

Resim 9. Leopar Kadın, 100 x 100 cm. Akrilik

Resim Analizi: Kahverengi daireler şeklinde fon kullanılmıştır. Dairenin içinde kırmızı renk üzerine çizilmiş kadın başlı bir leopar vardır.

Resmin Yorumu: Sanatçı 'Leopar Kadın' adlı eserinde gücü, kuvveti ve iktidarı simgeleyen Leopar figürünü kullanmıştır. Leopar kendi başına yorumlandığında gücü temsil ederken, kadın başlı olarak gösterilmesi akla Ana Tanrıça'yı yani doğurganlığı getirmektedir. Kırmızı fon kötü ruhların temizlendiğini, hazzı ve arzulamayı ifade ederken leoparla birleşince güçlülüğü ve zaferi ifade ettiği şeklinde yorumlanmaktadır. Etrafını çevreleyen daireler sonsuzluk içinde oluşan güce vurgu yapmaktadır. Siyah ve kırmızının birleşimiyle oluşan kahverenginin, merkezde bulunan kırmızı rengi desteklediğini ve özgüven duygusunu vurgulandığı düşünülmektedir (Resim 9).

4. SONUÇ

Geçmişten günümüze medeniyetler, kavimler, uluslar yani insanlar hayvanlara farklı anlamlar yüklemişlerdir. Bu anlamlandırma içerisinde çeşitli inanışları da barındırmaktadır. İnanışlar ise nesiller boyu aktarılarak gelen mitoloji ile süslenerek çoğalmakta ve zenginleşmektedir. Evrensel bir olgu olan mitoloji, Türk kültürünün ve sanatının gelişmesinde de önemli rol oynamaktadır. Mitoloji aktarıldıkça kendisine sembolleri, figürleri ve simgeleri araç edinmiştir. Bu çalışmada Ayşegül Yeşilnil'in dokuz çalışması incelenmiştir. Ayşegül Yeşilnil, Türk mitolojisinde yer alan şans getirdiğine, uğurlu olduğuna, bereketi simgelediğine ve koruyucu olduğuna inandığı hayvanları ve figürleri eserlerinde kullanarak geçmişle günümüz arasında bir köprü kurmaya çalışmıştır. Sanatçı gücü, şifayı, erdemi, şansını ve birçok iyiliği simgeleyen; kimi zamanlarda uhrevi hayattan dünyevi hayata haber taşıyan, gerçeküstü tasvirlerle mitoloji ile sanatı harmanlayarak eserlerinde kullanmıştır.

Ayşegül Yeşilnil, kadın figürü her eserinde yer almıştır. Kadın figürleri sanatçının eserlerinde Ana tanrıçanın gücünü, kuvvetini, sevgisini ve bereketini sembolize etmiştir. Koruyuculuğu simgelemek için Zümrüdü Anka vücudunda, gücü simgelemek için leopar vücudunda, sağlığı ve doğurganlığı simgelemek için şahmeranın vücudunda başın yerinde kullanılmıştır. Yeşilnil'in eserlerindeki kadın figürleri kullanıldığı yere göre de çeşitli anlamlar kazanmaktadır. Materyalist düşüncenin gittikçe yer ettiği günümüz dünyasında mistisizmi yani sezgisel olmayı simgeleyen bindi (yani iki kaş arasında kalan boya ya da takı simgesi) sıklıkla kullanılmaktadır. Bindi aynı zamanda Hindu geleneğinde evli kadınları sembolize ederken doğurganlık içinde kullanılmıştır. Sanatçı kendisini bir denizkızı gibi hissettirdiğini ve bu figürün ona güven duygusu verdiğini söylerken balık ağını da birçok eserinde

boyunda yer alan bir figür olarak kullanmıştır. Bolluk ve bereketin aynı zamanda yardımlaşmanın da simgesi olan balık ağı kadın figürü ile birleşince daha da anlamlı bir durum kazanmaktadır.

Sanatçı eserlerini gecenin temsili olarak nitelendirdiği siyah rengi tablolarında hâkim kılarken, mitolojide kullanılan ve “Kutsal 1001 Gece Hayvanlarım” dediği mistik, vakur, asil, umut ve sevincin taşıyıcısı birçok hayvanı da resmetmiştir. Sanatçı eserlerinde kadın başlı yılan vücudunun kullanılması ile uzun ömürlü olmayı, yeniden doğuşu ve tazelenmeyi ifade ederken kartal kanatlı kadın figürünün kullanılması ile de gücünün ve otoritesinin temsilcisi olmuşlardır. Şahmeran vücutlu kadının kullanılması sağlıklı olmayı; Zümrüdü Anka kadının kullanılması ölümsüzlüğü, iki dünya arasında ilişki kurmayı ifade ederken leopar vücutlu kadın figürünün kullanılması da güçlü ve kuvvetli olmayı ana tanrıçayı simgelemektedir. Arka fonda kullanılan siyah renk kullanılan figürleri ön plana çıkarmıştır. Özgüveni, gücü ve kuvveti simgeleyen siyah renk aynı zamanda hayatın sona doğru gelişini de simgelemiştir. Sanatçı eserlerinde kullandığı figürlerle genellikle siyah rengin olumlu anlamını kullandığını düşündürmektedir. Bu bağlamda, Ayşegül Yeşilnil mitolojik figürleri, subjektif bir bakış açısıyla ele alarak kendi görsel dilini oluşturmuş ve mitolojik unsurların yeniden hayat bulmasını da sağlamıştır.

KAYNAKÇA

- Akkaya Yıldız, R. A. & Yayan, G. H. (2020). Mitolojide Yer Alan Sembollerin Kayıhan Keskinok'un Eserlerine Yansımaları. *TİDSAD*, 7(25), 217-233
- Armutak, A. (2004). Doğu ve Batı Mitolojilerinde Hayvan Motifi II. Sürüngenler, Balıklar, Kanatlılar ve Mitolojik Hayvanlar. *İstanbul Üniv. Vet. Fak. Derg.*, 2(30), 143-157.
- Ateş, M. (2001). *Mitoloji ve Semboller*. İstanbul: Aksiseda.
- Aslan, Y. (2021). Daire Simgesi ve Kutsal Bağlantıları Üzerine: Manevi Temelde Aşkın Bir Üretim. *Sanat Tarihi Dergisi*, 2(30), 1191-1219.
- Ceylan, T. (2015). Deniz Tanrıçasının Büyüsü. *SUALTI*, 244-246.
- Çatalbaş, R. (2011). Türklerde Hayvan Sembolizmi ve Din İlişkisi. *Turan Stratejik Araştırmalar Merkezi Dergisi*, 3(12), 49-59.
- Çoruhlu, Y. (2006). *Türk Mitolojisinin Anahatları*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Daş, E. (2018). Mezar Taşlarında Svastika Ve Çarkıfelek Sembollerinin Kökeni Ve Anlamı. *I. Uluslararası Türk-İslam Mezar Taşları Kongresi* (S. 199-206). Aydın: Amü.
- Duymaz, A. (1998). Anadolu ve Balkan Türklerinin Halk Anlatmalarında Mitolojik Bir Kuş: Zümrüdü Anka. *Balıkesir Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 91-97.
- Ece, E. (2019, Şubat 9). *Tahtapod web sitesi*. <https://tahtapod.com/blog/iskandinav-mitolojisi-4-boeluem-tanrilarin-intikami> adresinden alındı.
- Eliade, M. (2001). *Mitlerin Özellikleri*. İstanbul: Om Yayınevi.
- Ersoy, N. (2007). *Semboller ve Yorumları*. İstanbul: Dönence Basım.
- Gültepe, N. (2015). *Türk Mitolojisi*. İstanbul: Resse.
- Güngör, Ö. (2016). Divan Şiirinde Mitolojik Unsur Olarak Kartal Figürü. *Uluslararası Medeniyet Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 70-79.
- Gür, D. & Soykan, N (2013) Anadolu kültüründe nazar ve nazarlıklar: Safranbolu örneği. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 115-158.
- Kubat, L. (2020). Tufan Betimlemesi ve Sanattaki Yansımalarından Örnekler. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (6), 221-244.
- Küçük, S. (2010). Eski Türk Kültüründe Renk Kavramı. *Bilig*, 54(1), 185-210.
- McLaren, K. (2005). *Aura ve Çakra Kullanım Klavuzu*. İstanbul: Kuraldışı Yayıncılık.
- Önal, S. (2017). Kültür Dünyasının İlk Üretimleri: Mitolojiler. *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(2), 233-240.
- Ramazanoğlu, M. (1999). *Gilgamiş Destanı*. İstanbul: Cumhuriyet Gazetesi Eki.

- Sarıtaş, S. (2006a). Türk Mitolojisi 3. *TÜBA*.
- Sarıtaş, S. (2006b). Türk Mitolojisinde Önemli Renkler. *TÜBA*.
- Sökmen, S. & Balkanal, Z. (2021). Anadolu Sanatında Şahmeran Figürlü Örnekler. *Uluslararası İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 417-447.
- Sümer, N. (2017). Mitoloji ve Dinsel Bir Sembol Olarak Ayna. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(52), 1367-1374.
- Taşkavak, E. & Akalın, S. (1997). Denizlerin Olağanüstü Yaratıkları, Denizatları. Sualtı Dünyası, Mart-1997
- Turkish Paintings (2015). original turkish paintings gallery: http://www.turkishpaintings.com/index.php?p=34&l=1&modPainters_artistDetailID=2637&t=true adresinden alındı
- Yayan, G. & Özcan, C. (2020). Türk Mitolojisinde Yer Alan Mitolojik Unsur ve Sembollerin Şevkat İşlegen'in Eserlerine Yansımaları. *Kesit Akademi Dergisi*, 6(22), 212-225